

การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชน
โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา*

DEVELOPING A PROCESS TO STRENGTHEN DRUG IMMUNITY
FOR YOUTH BY ENGAGING WITH COMMUNITIES
IN CHACHOENGSAO PROVINCE

จตุพล พรหมมี*, พระครูปริยัติวรรณาภรณ์, สัณญา พงษ์ศรีดา

Jatupon Phrommee*, Phrakru Prariyatwannaporn, Sanya Phongsrida

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Buddhasothorn Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

*Corresponding author Email: jatupon.phr@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา ยาเสพติดและความต้องการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน 2) การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3) นำเสนอกระบวนการภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน และอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 400 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของคอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของ ทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane) ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า $=0.05$ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 13 คน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหา ยาเสพติดและความต้องการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. การนำเสนอกระบวนการภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชน โดยใช้หลักพุทธธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนากระบวนการ, การเสริมสร้าง, ภูมิคุ้มกันยาเสพติด, เยาวชน, การมีส่วนร่วม, ชุมชน

ABSTRACT

This research aims to 1) study the drug addiction problem and the need for drug prevention immunity building; 2) develop a drug prevention immunity building process through community participation; and 3) present a drug prevention immunity building process for youth through community participation in Chachoengsao Province. The research employs both quantitative and qualitative methods. The sample consisted of 400 community leaders, community members, and Self-Defense and Development Volunteers (SDDVs) residing in Chachoengsao Province. Key informants included 13 community leaders, 373 community members, and 14 SDDVs. The sample size was determined using Taro Yama ne's formula with a margin of error of 0.05. The research instruments included questionnaires, interviews, and focus group discussions. Data was analyzed using basic statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research was also conducted. Using in-depth interviews.

The research findings revealed that:

1. The level of drug abuse problems and the need for drug prevention and immunity building among youth in Chachoengsao Province is high.

2. The development of drug prevention and immunity building processes for youth through community participation in Chachoengsao Province is at a moderate level.

3. The presentation of drug prevention and immunity building processes for youth using Buddhist principles is at a high level.

Keywords: Process development, Enhancing, Drug immunity, Youth, Participation, Community.

บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์และสังคมในระดับโลก โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางที่สามารถเข้าถึงยาเสพติดได้ง่ายขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดใช้วิธีการขายยาเสพติดรูปแบบใหม่ ผ่านสื่อออนไลน์ในช่องทางแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Facebook Instagram Line Twitter เป็นต้น โดยมีการโพสต์แสดงเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นข้อความที่บ่งบอกถึงผลที่จะได้รับหลังจากการเสพ วิธีการเสพ อุปกรณ์การเสพ การกระตุ้นการขายด้วยวิธีล่อ แลก แจก แถม ส่งฟรี สะสมแต้ม รวมถึงการให้บุคคลที่มีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์รีวิว เพื่อประกอบการตัดสินใจ โดยกลุ่มผู้ค้าใช้วิธีการจัดส่งยาเสพติดผ่านทางพัสดุไปรษณีย์ ระบบโลจิสติกส์ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนในการกระจายยาเสพติดไปสู่กลุ่มผู้เสพมากขึ้น ซึ่งกลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน เนื่องจากการซื้อขายยาเสพติดผ่านสื่อออนไลน์ทำให้เข้าถึงกลุ่มผู้เสพมากขึ้น เป็นการจูงใจและเพิ่มโอกาสในการขาย เพื่อที่จะได้ลูกค้ารายใหม่ จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงยาเสพติดได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังพบว่าเด็กและเยาวชนที่ขายยาเสพติดอายุน้อยลงด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของประเทศ (บสต.) เมื่อพิจารณาช่วงอายุที่มีการใช้ยาเสพติดครั้งแรกของผู้รับเข้าการบำบัดยาเสพติดทั้งหมด พบว่าส่วนใหญ่ใช้ยาเสพติดครั้งแรกตอนอายุ 15-19 ปี (ร้อยละ 42.83) โดยสัดส่วนผู้ใช้ยาเสพติดครั้งแรกอายุ 10-14 ปี และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนเริ่มใช้ยาเสพติดตั้งแต่อายุยังน้อย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในช่วงวัยรุ่นตอนต้น (ประถมศึกษาตอนปลาย-มัธยมศึกษาตอนต้น) และจากสถิติการจับกุมผู้ต้องหาติดยาเสพติดทั้งหมด พบว่าร้อยละ 50.17 เป็นนักค้ารายใหม่ โดยร้อยละ 20.35 ของผู้ต้องหาติดยาเสพติด ทั้งหมดเป็นเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี (สุพริกา ประพุดติตรง, 2565)

รัฐบาลได้กำหนดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เป็นวาระแห่งชาติ มีการกำหนดยุทธศาสตร์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง โดยบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดและจัดการกับปัญหาอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกัน เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน กำหนดแผนปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อลดปริมาณจำนวน ผู้เข้าสู่การกระทำผิด นำออกจากวงจรการกระทำผิด โดยเฉพาะการสร้างภูมิคุ้มกันและเฝ้าระวังความเสี่ยงของเยาวชน อันเป็นปัจจัยอ่อนไหวที่ต้องดำเนินการป้องกันอย่างเต็มที่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันภัยร้ายจากยาเสพติดให้แก่เยาวชน ซึ่งถือเป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย ดังนั้นจึงเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนากระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้แก่เยาวชน และไม่ให้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างแก่สังคม ซึ่งนับวันมีแนวโน้มรุนแรงและนับวันจะทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น (ยุพิน บัวคอม, 2560)

การแก้ไขปัญหาเสพติดโดยกลไกของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียวเป็นไปได้ยาก ประชาชนในพื้นที่ในชุมชนจะต้องเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้การแก้ไขปัญหาเสพติดเกิดประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน ดังนั้น การดำเนินงานจึงเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด เพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากปัญหาเสพติดในสังคม สร้างความมั่นคง ปลอดภัย และลดความเดือดร้อนของประชาชนในชุมชน โดยอาศัยแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยหลัก กล่าวคือ คนในชุมชนต้องมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยมีหน่วยงานราชการเข้าไปดำเนินการให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาและความจำเป็นที่ต้องรวมพลังกัน จากนั้นนำเสนอกระบวนการความคิด กระบวนการวิธีอันมีเป้าหมายไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาเสพติดรวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ในหมู่ชุมชนได้ด้วยตัวเอง มากำหนดเป็นนโยบายการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดโดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นวิธีที่จะทำให้ผู้ติดยาเสพติดเข้าถึงภัยและอันตรายจากยาเสพติดได้มากขึ้น โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกัน และเยาวชนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ใกล้บ้าน ได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน

หลักพุทธธรรมเป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวกับหลักความจริงตามธรรมชาติ เป็นความจริงที่มีอยู่เริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายเป็นหลักคำสอนที่มุ่งให้ทุกคนจัดการกับชีวิตตามความเป็นจริงอันเป็นหนทางปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์โดยทุกขในที่นี้ คือ ทุกข์อันเกิดจากภัยยาเสพติด กลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างกระแสสังคมให้เกิดความตระหนักและสามารถลดระดับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาเสพติดว่า ควรยึดหลักการยุทธศาสตร์การพัฒนาจากระดับล่างสู่ระดับสูง โดยให้องค์กรชุมชนมีส่วนจัดการเองทุกขั้นตอน อย่างจริงจัง

ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมีความจำเป็นเพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนบนฐานหลักพุทธธรรมในบริบทพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา อันจะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ลดความเสี่ยงของเด็กและเยาวชนต่อยาเสพติด และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาเสพติดในระดับชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเสพติดและความต้องการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อพัฒนาระบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้หลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา และนำเสนอผลงานวิจัยในชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน สมาชิกชุมชน จำนวน 5 คน และอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) 5 คน โดยคำนวณหาอัตราส่วนที่เหมาะสมต่อประชากร (Proportional to Size) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก มี 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัญหาเสพติดและความต้องการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตอนที่ 3 แบบสอบถามการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen, J.M., & Uphoff, 1981) แบบ Plan-Do-Check-Act ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการนำเสนอกระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดำเนินการทั้งการตรวจสอบความตรงเนื้อหา (Content Validity) และการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ดังนี้ (1) ผู้นำชุมชน (2) สมาชิกชุมชน และ (3) อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) และการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการรวบรวมความคิดเห็นในการตอบ โดยไม่ระบุเพศ สถานภาพ ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม สถานภาพครอบครัวของเยาวชนของผู้ให้ข้อมูล

2. การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คือ ประชากรที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 724,178 คน (รายงานข้อมูลประชากรจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2567) กลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของคอกซ์ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า = 0.05 เครื่องมือใช้ในการวิจัย แบบสอบถามการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดำเนินการทั้งการตรวจสอบความตรงเนื้อหา (Content Validity) และการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม = 0.97 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้น คือ แบบสัมภาษณ์ ดังนี้ (1) ผู้นำชุมชน (2) สมาชิกชุมชน และ (3) อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) และการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการรวบรวมความคิดเห็นในการตอบ โดยไม่ระบุเพศ สถานภาพ ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม สถานภาพครอบครัวของเยาวชนของผู้ให้ข้อมูล

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้ทำวิจัยจะป้อนคำถามให้แก่ผู้ร่วมประชุมกลุ่มเพื่อให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เชิญมา เพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นและร่วมกันอภิปรายในประเด็นสำคัญที่คณะนักวิจัยได้ป้อนเข้าสู่ที่ประชุม จากการสังเกตและทำการบันทึกเสียง เครื่องมือใช้ในการวิจัย การสนทนากลุ่มในการวิจัยครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) เป็นการสนทนาที่ใช้ประเด็นคำถามที่มีกรอบกว้าง ๆ คำถามเป็นปลายเปิด ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ให้ความคิดเห็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยหาค่าความสอดคล้องดัชนีระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index=IOC) สำหรับพิจารณาเนื้อหาและภาษาของข้อคำถามแต่ละข้อว่า เหมาะสม ไม่แน่ใจ และไม่เหมาะสม การรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกลุ่ม โดยมีจุดประสงค์หลักในการสนทนากลุ่มคือ เพื่อให้มีความคิดเห็นภายในกลุ่มของตนเองอย่างเป็นธรรมชาติและมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้ทำวิจัยจะป้อนคำถามให้แก่ผู้ร่วมประชุมกลุ่มเพื่อให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เชิญมา เพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นและร่วมกันอภิปรายในประเด็นสำคัญที่คณะนักวิจัยได้ป้อนเข้าสู่ที่ประชุม จากการสังเกตและทำการบันทึกเสียง

ผลการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาระบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาเสพติดสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา

1. วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การพัฒนาระบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหาเสพติดสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา

สภาพปัญหาเสพติดสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เยาวชนมีความอยากสู้อยากลองยาเสพติด	4.20	0.62	มาก
2. เยาวชนถูกการท้าทายจากกลุ่มเพื่อนให้หลงเสพ	4.00	0.60	มาก
3. เยาวชนอยากเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน	3.95	0.76	มาก
4. เชื่อในคำโฆษณาแอบอ้างสรรพคุณของยาเสพติดที่ผิด ๆ	3.90	0.74	มาก
5. เยาวชนต้องการมีรายได้จากการขายยาเสพติด	3.90	0.74	มาก

สภาพปัญหายาเสพติดสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
6. ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด	4.06	0.65	มาก
7. เยาวชนไม่ได้อยู่ร่วมกันกับบิดามารดา	3.86	0.64	มาก
8. เยาวชนมีปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว	3.50	1.00	มาก
9. การสร้างความรักความอบอุ่นและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน	3.99	0.73	มาก
10. ครอบครัวควรปลูกจิตสำนึกให้บุตรหลานเห็นโทษภัยของยาเสพติดและไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด	3.85	0.72	มาก
ภาพรวม	3.90	0.72	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหายาเสพติดสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า สภาพปัญหายาเสพติดสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$, $S.D.=0.72$)

2. ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ สภาพปัญหายาเสพติดสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนี้

สภาพปัญหายาเสพติดสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีปัญหาหนักในเขตอำเภอบางคล้า โดยเยาวชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดใน 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ วัยรุ่นที่ไม่ได้เรียนหนังสือ, วัยทำงานที่เกี่ยวข้องกับการค้ายา, และผู้สูงอายุที่ดื่มสุราและบางส่วนเสพยาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้าในกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน สาเหตุของการติดยาเสพติดในเยาวชนและประชาชนมีหลายปัจจัย ได้แก่ ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ทำให้มีรายได้น้อยและเครียด, ปัญหาทางสังคมที่ทำให้รู้สึกไม่มั่นคง, ปัญหาครอบครัวที่แตกแยก, และพฤติกรรมของเยาวชนที่มีความอยากรู้อยากลองและต้องการการยอมรับจากเพื่อน

การพัฒนาระบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาระบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวม

ด้านที่	การพัฒนาระบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การมีส่วนร่วมในการพัฒนา	3.47	1.01	ปานกลาง
2	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.10	0.95	ปานกลาง
3	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.87	0.42	มาก
4	การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์	3.30	0.83	ปานกลาง

ด้านที่	การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด สำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.71	0.96	มาก
6	การมีส่วนร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธ ธรรมตามสถานการณ์ ได้แก่การมีส่วนร่วมในหลักโยนิโสมนสิการ แบบอริยสัจ 4 และหลักสังคหวัตถุ 4	3.88	0.87	มาก
ภาพรวม		3.49	0.78	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวม พบว่า การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.49$, S.D=0.78)

2. ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชน ได้แก่ การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง การวางแผนข้อตกลงในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกันระหว่างฝ่ายปกครองและประชาชน โดยมีการประชุมประจำเดือนเพื่อแจ้งข้อมูลและเสนอแนวทาง รวมถึงการเปิดเวทีชุมชนเพื่อให้สมาชิกสามารถแจ้งปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดได้นอกจากนี้ยังมีการประสานงานพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการรับข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ แจ้งให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับสถานการณ์ยาเสพติด การประสานงานกับหน่วยงานราชการในการอบรมและพัฒนาอาชีพ การแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการปฏิบัติการด้านการข่าวและตรวจตรา รวมถึงการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนักในชุมชน

การนำเสนอกระบวนการภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราโดยใช้หลักพุทธธรรม

ผลการปรับปรุงการนำเสนอกระบวนการภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราโดยใช้หลักพุทธธรรม โดยการพัฒนาการตามแนวคิดของโคเฮน และอัทซอพฟ์ และดำเนินงานตามแนวทางวงจรคุณภาพ (PDCA) ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) พบว่า สิ่งที่สำคัญของการวางแผน คือ การจัดทำสื่อ และการจัดกิจกรรมรณรงค์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชน ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา วางแผน ตัดสินใจร่วมกัน โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกเทศบาลตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และตัวแทนครัวเรือน

2. ลงมือปฏิบัติ (Do) พบว่า การมีส่วนร่วมขั้นเตรียมการเป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ ในกระบวนการนี้ ตัวพระสงฆ์เองก็จัดทำโครงการที่สืบเนื่องกับการหาแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด และชุมชน จัดทำกิจกรรมหรือการจัดอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

3. ร่วมติดตามและประเมินผล (Check) พบว่า การมีส่วนร่วมในขั้นตัดสินใจปฏิบัติการ โดยการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัคร ผู้ประสานงานเพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม แก้ไขปัญหาการติดยาเสพติดโดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการ การคัดเลือกผู้นำและการสร้างพลังอำนาจให้แก่องค์กร พระสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียต่อการพัฒนาชุมชนอีกทั้งเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของชุมชนสังคมได้จัดกิจกรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด และแก้ไขปัญหาเสพติด เพื่อให้ยาเสพติดลดลง การจัดกิจกรรมในการบำบัดรักษา ฟันฟูสมรรถภาพ ติดตาม ดูแลผู้เสพยาเสพติด ผู้ติดยาเสพติด รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษา ฟันฟู ผู้เสพยาเสพติด ผู้ติดยาเสพติด

4. ร่วมแลกเปลี่ยนและเรียนรู้และปรับปรุงแก้ไข (Act) พบว่า ในการดำเนินงานใด ๆ มักจะเกิดปัญหาแทรกซ้อนที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนอยู่เสมอ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพ และคุณภาพของการทำงาน การติดตามการตรวจสอบ และการประเมินปัญหาควบคู่ไปกับการดำเนินงาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพของการดำเนินงาน และสร้างครัวเรือนและชุมชนสีขาว สัญลักษณ์แสดงการไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ผ่านบัตรบุคคลสีขาว ธงครัวเรือนสีขาว ป้ายคุ้มสีขาวปลอดยาเสพติด และป้ายชุมชนสีขาวปลอดยาเสพติด

กิจกรรมที่ 1 รวมพลังชุมชนสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด 5 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด (3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ได้แก่ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกเทศบาลตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและตัวแทนของครัวเรือนในชุมชน ช่วยเสริมสร้างชุมชนให้มีภูมิคุ้มกันยาเสพติด และเข้มแข็งขึ้น เพื่อเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน

กิจกรรมที่ 2 เรียนรู้ทักษะชีวิตด้วยพลังตนเอง กิจกรรมการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น กิจกรรมการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และกิจกรรมการจัดการกับอารมณ์และความเครียด เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างสันติภายใน การปรับเปลี่ยนความคิด การพัฒนาสติ สร้างความเชื่อมั่น รู้จักคุณค่าชีวิตและการค้นหาจุดหมายของตนเอง โดยใช้องค์ความรู้การพัฒนาจิตและปัญญาแบบบูรณาการที่มีพระพุทธศาสนาเป็นฐานความเชื่อ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ได้แก่ กิจกรรมการปรับฐานจิต กิจกรรมรู้จักคุณค่าชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา กิจกรรม ค้นหาชีวิต (เราเกิดมาทำไม)

กิจกรรมที่ 3 เรียนรู้พลังแห่งการสื่อสารด้วยพลังครอบครัว เป็นการมุ่งสร้างสันติสุขภายใน ฝึกการฟังอย่างลึกซึ้ง ฝึกการสื่อสารอย่างสันติ ฝึกการแสดงความรักด้วยการกอด การเปิดใจ พูดคุย: จุดเริ่มต้นของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญในการสื่อสารกับลูก ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุหนึ่งที่เยาวชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดคือ การสื่อสารในครอบครัว ช่องว่างของการสื่อสาร ระหว่างผู้ใหญ่กับเยาวชน การแสดงออกด้วยความรักความห่วงใย

กิจกรรมที่ 4 การสร้างปัญญาด้วยหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจเป็นหลักธรรมที่ลึกซึ้งและสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างปัญญาด้วยหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ และให้ทำกิจกรรมแบ่งกลุ่มเยาวชนรับปัญหาที่ตั้งไว้ให้ และใช้หลักอริยสัจในการแก้ปัญหา เยาวชนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กับเยาวชนกันเอง จากนั้นผู้นำกิจกรรมให้เยาวชนอภิปรายปัญหาที่ตนเองได้รับ สาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ไข การดำเนินกิจกรรมปลูกฝังหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 1) ปัญหาชีวิตของเยาวชนตอนนี้คืออะไร 2) สาเหตุของปัญหาคืออะไร 3) ภาวะที่ปัญหานั้นดับลงเป็นอย่างไร 4) ทางออกของปัญหาคืออะไร หลังจากเยาวชนเขียนเสร็จแล้วให้เยาวชนที่จับคู่เพื่อนที่รู้สึกสนิทหรือเพื่อนที่นั่งด้วยกันแล้วผลัดกันเล่าวิเคราะห์ปัญหา 4 ข้อของกันและกันให้ฟัง ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญในการช่วยให้เยาวชนเข้าใจและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมที่ 5 การสร้างปัญญาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นกิจกรรม เพื่อให้เยาวชนรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเสียสละส่วนตนทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม มีวาจาที่สุภาพ น้ำเสียงที่ไพเราะ น่าฟัง พร้อมทั้งจะเป็นจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคม และปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เยาวชนสามารถปรับตัวกันกับผู้อื่นได้ ทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข การดำเนินกิจกรรมปลูกฝังสังคหวัตถุ 4 ดังนี้ (1) กิจกรรมที่เสริมสร้างการให้ทาน ได้แก่ กิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นการเสียสละสิ่งของที่เป็นของตัวเองเพื่อนำไปใส่บาตรพระเป็นการให้ด้วยความเคารพเต็มใจ และกิจกรรมวันเด็กเป็นต้น เป็นการให้น้ำใจด้วยการนำสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้กับเด็ก ให้มีความสุข ความสนุกสนานกับเด็ก ๆ ก็เป็นการให้ทานชนิดหนึ่ง (2) กิจกรรมที่เสริมสร้างหลักธรรมปิยวาจา ได้แก่ กิจกรรมวาทศิลป์ เป็นกิจกรรมฝึกพูดให้รู้จักพูดคำที่เหมาะสมสุภาพไม่หยาบคายพูดเป็นพูดสิ่งที่ควรพูดเป็นคำพูดด้วยถ้อยคำที่น่าฟังเพื่อให้คนฟังเข้าใจในเรื่องที่เราพูดและเป็นการฝึกพูดเจรจาให้เหมาะสมกับงานและวัยของเรา (3) กิจกรรมที่เสริมสร้างธรรมอัตถจริยา ได้แก่ กิจกรรมวันเยาวชนแห่งชาติเป็นการนำเยาวชนไปทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในสถานที่ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้เช่นทำความสะอาดวัดและสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ถือว่าเป็นการทำประโยชน์ให้กับคนอื่นและส่วนรวม (4) กิจกรรมที่เสริมสร้างธรรมข้อสมานัตตาคือ กิจกรรมเรียนรู้ความแตกต่างด้วยการเข้าไปชุมชนหรือพื้นที่ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมเพื่อให้นักศึกษาเห็นความแตกต่างของแต่ละผู้คนในสังคม เป็นการทำความเข้าใจเรื่องโอกาส ความพร้อม ความสามารถของแต่ละคน แต่ทุกคนมีพื้นฐานเท่ากันคือความเป็นมนุษย์ดังนั้น หน้าที่ประการหนึ่งของคนในสังคมคือการช่วยเหลือกันและกัน

กิจกรรมที่ 6 การสร้างพลังบวกสำหรับเยาวชนด้วยพลังชุมชน ด้วยรูปแบบของการขึ้นใจทฤษฎีวิจัยของเยาวชนในพื้นที่ชุมชนในการหาต้นทุนในท้องถิ่นทั้ง 11 อำเภอ พื้นที่นั้นมีส่วนที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน การใช้ปัญหาในพื้นที่เป็นฐานร่วมกับประเด็นที่ต้องเฝ้าระวังในพื้นที่ในการขึ้นใจทฤษฎีตัวอย่างพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลบ้านโพธิ์ เทศบาลบางคล้า เทศบาลบาปะกง พบว่า ปัญหาของพื้นที่มีมากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาคุณแม่วัยใส การฆ่าตัวตาย ซึ่งรถจักรยานยนต์ และมั่วสุม เล่นการพนัน

การดำเนินงานยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างเด็ก เยาวชนและชุมชน ชุมชนจึงมีความตั้งใจเป็นกัลยาณมิตรกับเด็กและเยาวชน มีการจัดทำค่ายเรียนรู้ วิถีชุมชน เพื่อสร้างองค์ความรู้ภายในให้เด็กและเยาวชน รู้จักท้องถิ่นของตนเอง และปลูกฝัง ให้มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด เปิดโลกแห่งการเรียนรู้ เชิญชวนให้เยาวชนร่วมเป็นเครือข่ายจัดเก็บฐานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน แผนที่ชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กเยาวชนสามารถเข้าถึงวิถีชีวิตและปราชญ์ชุมชนได้ด้วย

อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา” ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหา ยาเสพติดและความต้องการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อได้มีการสังเคราะห์แล้ว พบว่า มีแนวโน้มทดลองใช้ยาเสพติดเพื่อเข้ากับกลุ่ม และตามต้องการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในจังหวัดฉะเชิงเทรา มี 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านเยาวชน 2) ด้านครอบครัว และ 3) ด้านสภาพแวดล้อมและสังคมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการให้คำปรึกษาและการเรียนรู้ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและบำบัดเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในชุมชนและความต้องการนำหลักธรรมที่จะนำมาใช้ ได้แก่ ศีล 5 หลักเบญจศีลและเบญจธรรม ซึ่งในหลักธรรมนี้มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด เพราะในเบญจศีลข้อที่ 5 คือ การเว้นจากการเสพของมีนเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุให้เกิดความประมาท และในเบญจธรรมข้อที่ 5 คือ สติสัมปชัญญะ คือเป็นผู้มีความระลึกได้และเป็นผู้มีความรู้สึกรู้ตัวเสมอ ซึ่งจึงเป็นแนวทางป้องกันสิ่งเสพติดตามหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา เพราะสภาพปัญหาของการติดยาเสพติดเกิดจากสาเหตุหลัก ๆ 4 ประการ คือ 1) ปัญหาทางเศรษฐกิจ สภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ทำให้คนมีรายได้น้อยและไม่มียานประจำ ทำให้เกิดความเครียดและหาทางออกด้วยการใช้ยาเสพติด 2) ปัญหาทางสังคม สังคมที่มีปัญหาทำให้เยาวชนรู้สึกไม่มั่นคงและหันไปหา ยาเสพติดเป็นทางออก 3) ปัญหาครอบครัว เด็กที่มาจากครอบครัวที่แตกแยกหรือมีปัญหา มักจะมีแนวโน้มที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด 4) พฤติกรรมของเยาวชน ในช่วงวัยรุ่นมีความอยากรู้อยากลองและต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน สอดคล้องกับ ปกรณ์ มณีปกรณ์ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาประสบการณ์ด้านการเสพสารเสพติด และจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยมที่ได้การปลูกฝังของเยาวชนที่เสพและไม่เสพสารเสพติดในเขตพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสบการณ์ด้านการเสพสารเสพติด พบว่า เยาวชนที่เสพสารเสพติดนั้นไม่มีสมาชิกในครอบครัวเสพสารเสพติด ส่วนใหญ่เสพสารเสพติดหลายชนิดรวมกัน สาเหตุที่เสพ คือ ต้องการทดลองดูเพื่อประสบการณ์ โดยใช้สารเสพติดครั้งแรกเมื่ออายุ 13-15 ปี และ ความถี่ของการใช้สารเสพติดคือทุกวัน 2) กลุ่มเยาวชนที่เสพสารเสพติด ในภาพรวมมีการยอมรับจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมที่ได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับการเสพสารเสพติด และ 3) กลุ่มเยาวชนที่ไม่เสพสารเสพติด ในภาพรวมมีการยอมรับจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมในระดับไม่เห็นด้วยต่อการยอมรับจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม

ที่ได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด (ปกรณ มณีปกรณ, 2562) และสอดคล้องกับ กิตติวงศ์ สาสวด ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่ม เด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า 1) การติดยาเสพติดของเด็ก และเยาวชนมีสาเหตุมาจาก (1) สภาพแวดล้อมในชุมชนมีแหล่งซื้อขายยาเสพติดอย่างแพร่หลาย (2) การได้รับแรงสนับสนุนจากสังคมเพื่อนที่ติดยาเสพติด (3) การเลียนแบบเพื่อนที่ติดยาเสพติด (4) สถานศึกษาขาดสถานที่ที่จะมาช่วยผ่อนคลายความเครียดให้กับนักเรียนนักศึกษา (5) นักเรียน นักศึกษาเป็นอยู่ในวัยที่อยากรู้อยากลอง (6) มีปัญหาครอบครัวแตกแยก และ (7) การรับรู้ข้อมูล ข่าวสารผิด ๆ เกี่ยวกับยาเสพติด 2) ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ของรัฐคือผู้บริหาร สถานศึกษาบางแห่งขาดความมุ่งมั่น และเอาใจใส่ในการป้องกันหรือแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา และการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะบอกแก่นักเรียนคนใดในโรงเรียนใดติดยาเสพติดเป็นเรื่องที่ค่อนข้าง ยาก เพราะอำนาจในการควบคุมดูแลนักเรียนเป็นหน้าที่ของโรงเรียน 3) เสนอรูปแบบที่เหมาะสม ในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด มีดังนี้ (1) สร้างเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ ป้องกันยาเสพติด (2) การจัดระเบียบสังคมแบบบูรณาการ (3) จัดโครงการโรงเรียนป้องกันยาเสพติด (4) ส่งเสริมครอบครัวสีขาวและครอบครัวเข้มแข็ง (5) การปราบปรามผู้ค้ายาเสพติดรายสำคัญ และลดความเดือดร้อนของประชาชน และ (6) โครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยา/ ผู้ติดยาเสพติดแบบบูรณาการ (กิตติวงศ์ สาสวด, 2562)

2. การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วม กับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การประชุมวางแผนงานพัฒนากระบวนการเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนมีการดำเนินการหลายด้าน ได้แก่ การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อ สร้างชุมชนเข้มแข็งการวางแผนข้อตกลงร่วมกันระหว่างฝ่ายปกครองและประชาชน การเปิดเวที ชุมชนเพื่อให้สมาชิกแจ้งปัญหายาเสพติดในพื้นที่ การจัดอาสาเฝ้าระวัง เพื่อดูแลความสงบ เรียบร้อย นอกจากนี้ยังมีการประสานงานพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการรับ ข้อมูลข่าวสารจากราชการ การประชุมอบรมและพัฒนาอาชีพ การแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับยาเสพติด ให้เจ้าหน้าที่ และการตรวจตราและประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ ยาเสพติดในชุมชน สอดคล้องกับ วันสฤษฎ์ โพธิ์เวียง ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติดภายในหมู่บ้าน/ชุมชน 1) มีการปฏิบัติการด้านการข่าว ตรวจตรา ตรวจค้น จับกุม ดำเนินการตามกฎหมาย มีการจัดตั้งชุดปฏิบัติการประจำตำบล หมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยของหมู่บ้าน ประชาชนทุกคนในพื้นที่ 2) มีการจัดตั้งอาสาสมัครหมู่บ้าน หรือชุมชน เพื่อเสริมกำลังฝ่ายปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชูรักษาความสงบหมู่บ้าน 3) ให้ความ ช่วยเหลือพี่น้องประชาชน ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงการเฝ้าระวังปัญหาต่าง ๆ ที่จะ ก่อเกิดความเดือดร้อนภายในชุมชน 4) แจ้งเบาะแส ข้อมูลข่าวสารของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ฝ่ายกฎหมายดำเนิน คดีต่อไป 5) มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนในหมู่บ้านให้รู้ถึงพิษภัยยาเสพติด 6) สร้างความเข้มแข็งของ

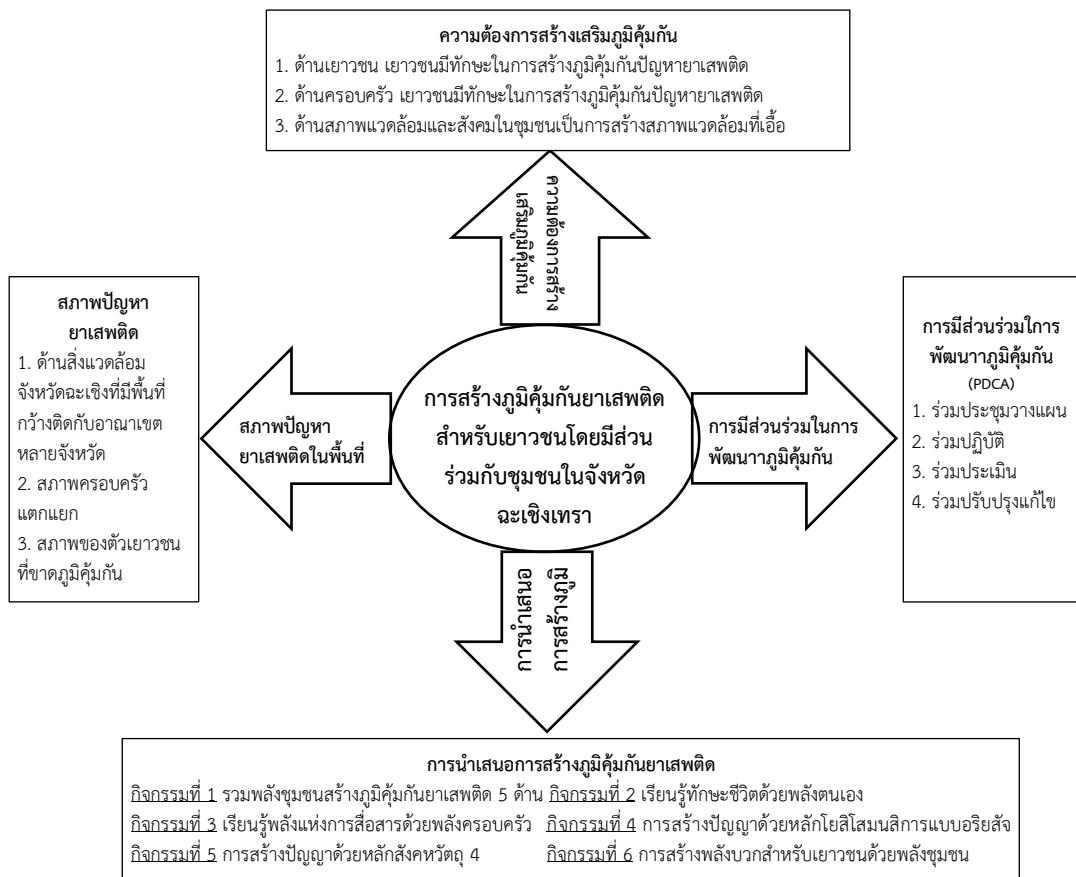

ชุมชนโดยมีการจัดตั้งโครงการกองทุนแม่ของแผ่นดิน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มากที่สุด (วนัสยุพร โทเวียง, 2562) และสอดคล้องกับ เอกรัตน์ หามนตรี ได้ศึกษาเรื่อง ความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง พบว่า จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนฯ ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ครอบครัว ยาเสพติด ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น องค์การภายในชุมชน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ เครือข่ายชุมชนยาเสพติด องค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (เอกรัตน์ หามนตรี, 2561)

3. การนำเสนอกระบวนการภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราโดยใช้หลักพุทธธรรม ฉะเชิงเทรา พบว่า การนำเสนอกระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนประกอบด้วย การวางแผนที่สำคัญ 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมรวมพลังชุมชนสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด 2) กิจกรรมเรียนรู้ทักษะชีวิตด้วยพลังตนเอง โดยนำหลักธรรมมาใช้ ได้แก่ ศีล 5 หลักเบญจ คือ เว้นจากการดื่มของมึนเมา หรือยาเสพติดให้โทษ ศีลและเบญจธรรม การมีสติรู้ตัว รอบคอบ ไม่ประมาท หลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 คือ การเข้าใจปัญหา รู้สาเหตุของปัญหา รู้จักการแก้ปัญหา และวิธีแก้ปัญหายาเสพติด โดยใช้การพิจารณาอย่างรอบคอบ ถี่ถ้วน และสังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมที่ “ช่วยอุ้มชูโลก” เป็นที่เครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน สมานทำให้เกิดความสามัคคี ประกอบด้วย (1) ทาน คือ การให้ (2) ปิยวาจา คือ การพูดจาสมานไมตรี (3) อัตถจริยา คือ การทำประโยชน์เพื่อตนเองและส่วนรวม (4) สมานัตตตา คือ การวางตนให้เสมอต้นเสมอปลาย สอดคล้องกับ พิศมัย ทองเที่ยง ได้วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในการป้องกันยาเสพติดในชุมชนกรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในการป้องกันยาเสพติดในชุมชนกรุงเทพมหานคร มีรูปแบบ 3 ส่วนร่วม 4 หลักแห่งความดี สร้างภูมิคุ้มกันภัยยาเสพติด ประกอบด้วย การพัฒนายุทธศาสตร์ 3 ลำดับ ขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้หัวใจสำคัญของการพัฒนายุทธศาสตร์ที่วิจัยนี้ คือ การหลอมรวมแก่นหลักพุทธธรรมแล้วนำเสนอในรูปแบบสากลใช้ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไปพร้อมกันกับการแก้ไขปัญหาคออื่น ๆ ได้กับทุกชุมชน อันเป็นหนทางแห่งสันติวิธี เหมาะกับวิถีชีวิตบริบทสังคมไทย และสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบการพัฒนายุทธศาสตร์นี้ต่อยอดเกิดเป็นทฤษฎีฐานรากในแต่ละชุมชนได้อีกด้วย (พิศมัย ทองเที่ยง, 2559) และสอดคล้องกับ กาญจนา คำจตุติ ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในด้านการศึกษานโยบายยาเสพติด สุขภาพและสวัสดิการชุมชน และสภาพแวดล้อม ตามหลักการบริหารนิยธรรม สรุปออกมาเป็น MBB Model คือ การร่วมประชุม (Meeting) ร่วมเป็นคณะกรรมการ (Board) และร่วมรักษาผลประโยชน์ (Benefits) (กาญจนา คำจตุติ, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุป

การวิจัยนี้ยืนยันอย่างชัดเจนว่า การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา

สภาพปัญหายาเสพติดในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มีพื้นที่ที่มีปัญหานัก โดยเฉพาะในเขตอำเภอบางคล้า ซึ่งมีเยาวชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดใน 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ได้เรียนหนังสือและมีพฤติกรรมเสี่ยง กลุ่มวัยทำงานที่ใช้แรงงานและมีการค้ายาเสพติด และกลุ่มผู้สูงอายุที่มักดื่มสุราเป็นหลัก แต่ก็มีบางส่วนที่เสพยาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้าในกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน

การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา

การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนงานพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด สำหรับเยาวชนมีการดำเนินการดังนี้ 1) จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง 2) วางแผน จัดตั้งข้อตกลงและแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดร่วมกันระหว่างฝ่ายปกครอง และประชาชน โดยมีการประชุมประจำเดือนเพื่อแจ้งข้อมูลและเสนอแนวทางในการป้องกัน 3) เปิดเวที ชุมชนเพื่อให้สมาชิกสามารถแจ้งปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชน รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับผู้เสพและ ผู้ค้า โดยเวทีนี้ควรเป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้

การนำเสนอกระบวนการภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในจังหวัดฉะเชิงเทราโดยใช้หลักพุทธธรรม

การนำเสนอกระบวนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนประกอบด้วยการ วางแผนที่สำคัญ 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมรวมพลังชุมชนสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด 2) กิจกรรม เรียนรู้ความชำนาญชีวิตด้วยพลังตนเอง มุ่งสร้างสันติสุข พัฒนาความคิด ด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันยา เสพติดสำหรับเยาวชนมีแนวทางที่แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้าน ตัวเด็กพร้อมด้วยเยาวชน ความต้องการนำหลักธรรมที่จะนำมาใช้ ได้แก่ ศีล 5 หลักเบญจศีลและ เบญจธรรม หลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ 4 และสังคหวัตถุ 4

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายสนับสนุนการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด สำหรับเยาวชนให้ได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันวางนโยบายในการทำงานที่สอดคล้องกัน เพื่อให้เกิด การสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม
4. ควรมีการส่งเสริมการอบรม อบรมครูเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม
5. สมาชิกชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมความร่วมมือ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ในชุมชน
6. ควรมีการพัฒนากิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันให้มีความหลากหลายทั้งด้านการให้ ความรู้ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การสร้างความรักความสามัคคีในครอบครัวและชุมชน ตลอดจน การสร้างจิตส านึกที่ดีในการรับผิดชอบต่อชุมชนสังคมอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในการเป็นกลุ่มแกนนำ ป้องกันยาเสพติด ในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวโดยการมีส่วนร่วม ให้เข้าถึง ทุกครัวเรือน ซึ่งจะทำให้การวิจัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนากระบวนการทำงานของชุมชน ในการดำเนินงานสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด เพื่อเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์. (2564). วิศวกรสันติภาพท้องถิ่น: ต้นแบบผู้นำสร้างสันติสุขในชุมชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 9(2), 446-457.
- ไชยมงคล จันทรตา. (2543). การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านยาเสพติด. ต.น้ำบ่อหลวง จ.เชียงใหม่. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://elibrary.tsri.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG43N0038
- ณัฏฐนท ทวีสิน และอานนท์ ทวีสิน. (2565). แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 8(1), 151-158.
- พรศรี พัฒนพงษ์. (2520). การศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในสถานศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุพิน บัวคอม. (2560). การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- วันสุพร โตเวียง. (2562). การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในหมู่บ้าน/ชุมชน กรณีศึกษา: ตำบลแวงน้อย อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://conference.kku.ac.th/colaimg/files/articles/16590-o-37-.pdf>
- สุพริกา ประพุดติตรง. (2565). การนำนโยบายสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในเด็กปฐมวัยด้วยองค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาทักษะสมอง (Executive Functions: EF) ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนหมู่บ้าน สะพานสูง (สุเหร่าซีรอ). ใน การศึกษาอิสระโครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สารณีย์ ไทยานันท์. (2559). ผีน สู่เฮโรอีน วิถีชีวิตที่ก่อให้เกิดปัญหาสุราในสังคมเขาเผ่ากระเหรี่ยง. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยชาวเขากรมประชาสัมพันธ์.
- เอกรัตน์ หามนตรี. (2561). ความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดยาเสพติดในจังหวัดอ่างทอง. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 5(2), 434-451.

